

**BOSHLANG'ICH TA'LIM JARAYONIDA O'QUVCHILAR FAOLLIGINI
OSHIRISH TAMOYILLARI****Bobomurodova Feruza***Navoiy viloyati Konimex tumani**Zafarobod 16- umumiy o'rta ta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya. *Maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarni dars jarayonida faollashtirish, faoliyat jarayonida shaxsning aqli, hissiyoti va irodasini kuchaytirish, takomillashtirish orqali uning o'sish qobiliyatini oshirish masalalariga bag'ishlanadi. Bunda ijodiy tafakkurni oshiruvchi mashqlarni qo'llash, bolaning individual xususiyatlarini bilish bo'yicha tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'zlar: *metod, vosita, usul, individual xususiyat, kompyuter.*

Ta'lim jarayonida o'quvchilarning o'quv-biluv faoliyatini faollashtirish bugungi jamiyatda maktab oldiga qo'ygan muhim talablardan kelib chiqadi. Shaxsni har tomonlama rivojlantirish, uning ijodiy qobiliyati va faolligini o'stirishdek muhim vazifadarsdafaollikprinsipini muvaffaqiyatli qo'llash darajasi bilan chambarchas bog'langan. Pedagog olimlar fikriga ko'ra faollik tamoyili quyidagi qoidalar orqali amalga oshiriladi:

1. Ishning maqsad va vazifalarini aniq bilish, tushunish va tushuntirish;
2. Bilish jarayonining analiz, sintez, induksiya, deduksiya, taqqoslash va qiyoslash kabi ko'rinish va shakllarni qo'llab o'qitish;
3. Har bir so'z, gap, tushunchani to'liq ochib bera olish;
4. Jamoa bo'lib, guruh bo'lib, bir-birini o'qitishga erishish;
5. Ta'lim samarali bo'ladi, qachonki siz ishlatilishiga oid misollar ko'proq keltirsangiz;
6. Har bir narsadan asosiysini topishga o'rgating;
7. Har bir shaxsning individual xususiyatlarini biling, shunga mos o'qiting, muomalada bo'ling;
8. O'ylashga, fikrlashga, mustaqil ishlashga o'rgating. Yordamchi narsalar ko'chirish, aytib turish, nusxa olishga o'rgatmang
9. Ijodiy tafakkurni oshiruvchi mashqlarni ko'proq qo'llang.

Demak, faollik shaxsning bilimlarni puxta egallash, o'z ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan muhim qobiliyatdi. Faollashtirish esa muayyan faoliyat jarayonida shaxsning aqli, hissiyoti va irodasini kuchaytirish, takomillashtirish orqali uning ish qobiliyatini oshirish demakdir. Uning fikrlashi, aqliy faoliyat ko'rsatishi, birinchidan, tashqi ta'sir natijasida (darslik material, o'qituvchi qo'llaydigan metod, vosita va usullar yordamida) amalga oshirilsa, ikkinchidan, ichki omillar-o'z faoliyatini o'zi aktivlashtirish orqali yuzaga chiqadi. Ta'limni faollashtirish o'quvchi faoliyatining mahsuli bo'lib, bola faoliyatini faollashtirishga qaratilgan harakat sanaladi. Ko'pgina pedagogik adabiyotlarda agar o'quvchi materialni tushunarli qilib, bayon qilsa, ko'rsatmalilik hamda ta'limning texnik vositalaridan foydalansa, o'quvchilarning

individual xususiyatlarini hisobga olib, bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ish olib borsa, o'quv jarayoni faollashib, ta'lim samarali bo'ladi de-gan fikr ilgari suriladi. Ta'limni faollashtirish yuqorida ko'rsatilgan faktorlar bilan bir qatorda o'quvchilarning fikrlash faoliyatini uyushtirish bilan ham bog'liq. Fikrlash bo'lmagan joyda faollik haqida gap bo'lishi mumkin emas.

Demak, ta'limni faollashtirish o'quvchi tomonidan bolaning fikrlash faoliyatini uyushtirish mahsuli bo'lib sanaladi. Boshlang'ich sinflarda o'yinlardan foydalanish o'quvchilar bilimini oshirish bilan birga, ularni erkin va mustaqil fikrlashga yo'naltira olish bilan ham ahamiyatlidir. Shuningdek, dars jarayonini qiziqarli kechishini ham ta'minlaydi. O'quv-topshiriqlarining yana bir turi topishmoqlar bo'lib, o'quvchilar faoliyatini faollashtirishda - ularning imkoniyatlari katta. Topishmoqlar o'quvchilarda til sezgirligini oshiradi. Topshiriqlar mazmuniga yashiringan noma'lumlik o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini o'stiradi. Topishmoqlar boshqa o'quv topshiriqlari singari o'quvchilarning real o'quv imkoniyatlariga mos bo'lishi, o'rganilayotgan mavzu yoki bo'limning xarakter xususiyatlarini hisobga olishi lozim.

O'quvchilarning so'z boyligini oshirish, nutqini rivojlantirishga qaratilgan topishmoqlar ona tili darslari samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kunda ta'lim jarayonida yangi pedagogik texnologiyalarning interfaol metodlarini o'quv jarayoniga tatbiq qilish kun sayin kuchayib bormoqda. Interfaol usullar o'quvchilarni mehnat qilishga, diqqatni to'plashga, o'z ustida mustaqil ishlashga, fikrlashga, izlanishga chorlaydi, ularning darslarga qiziqishi ortib, darsdagi ishtiroki faollashadi va dars samaradorligining oshishiga xizmat qiladi.

Ta'limning faol usullarini tadbiq etish yo'llari, ijodiy tafakkur sohiblarini, ma'naviy barkamol shaxslarni tarbiyalash bugungi kun o'quvchilari oldiga jiddiy ma'suliyatni qo'yimoqda. Shunga ko'ra biz mana shunday ma'suliyatli vazifaning yechimini topishga harakat qildik. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilar faolligini oshirish uchun qiziqarli o'yin-topshiriqlar, topishmoqlardan va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan (kompyuterlardan, noan'anaviy dars usullaridan, interfaol metodlardan) unumli foydalanish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Azizxo'jayeva N.N. O'qituvchi tayyorlashning pedagogik texnologiyasi. -T.: TDPU. 2000.
2. Jumaev M.E., Yuldasheva M.Yu., Mingbaeva B.U., Mamatova G.A., Levkina M.F. Boshlang'ich ta'lim fanlarini o'qitish metodikasi O'UM. Nizomiy nomidagi TDPU huzuridagi XTXQTUMOHM., 2017.
3. G'ulomova X., Yo'ldosheva sh., Mamatova G., Boqiyeva H. Husnixat va uni o'qitish metodikasi. -T.: TDPU, 2013.